

EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBIŲ NARIŲ ARCHYVŲ INSTITUCIJŲ VEIKLOS GLAUDINIMAS

Daiva Lukšaitė | Vilniaus universiteto Knygotyros
ir dokumentotyros institutas
Universiteto g. 3, LT 01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas: daiva.luksaite@kf.vu.lt

Vakarų Europoje veikia nemažai archyvarų ar dokumentų vadybininkus vienijančių nevyriausybinių organizacijų. Tačiau Europos Sąjungos (ES) institucijų iniciatyva įsteigtų darinių, kurie vienytų archyvų institucijų veiklą visos ES mastu, nėra daug. Dažnai girdimi Dokumentų gyvavimo ciklo valdymo forumo, Europos nacionalinių archyvarų tarybos, Europos archyvų grupės pavadinimai. Šios institucijos yra vienos iš svarbiausių formuojant archyvų institucijų veiklos prioritetus, bendrą jų nuomonę įvairiais archyvų veiklos klausimais ir plėtojant archyvų institucijų bendradarbiavimą ES. Todėl svarbu nustatyti esmines šių organizacijų vykdomas funkcijas ir sprendžiamus dokumentų ir archyvų valdymo srities klausimus, taip pat įvertinti Lietuvos archyvų institucijų dalyvavimo tokių organizacijų veikloje aprėptis. Tai svarbu, nes bendresniam Lietuvos archyvų institucijų veiklos konteksto ir archyvaro vaidmens supratimui dėmesio Lietuvoje vis dar stinga. Straipsnyje, remiantis minėtų trijų organizacijų susitikimų dokumentais ir kitais šaltiniais, analizuojama jų veikla ir sprendžiami dokumentų bei archyvų valdymo srities klausimai.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: nacionaliniai archyvai, archyvų institucijos, Dokumentų gyvavimo ciklo valdymo forumas, Europos nacionalinių archyvarų taryba, Europos archyvų grupė.

2013 metų antrą pusmetį Lietuva pirmą kartą pirmininkavo Europos Sąjungos (toliau – ES) Tarybai. Archyvų institucijų veiklos prasme konkrečios šalies pirmininkavimas ES Tarybai išsiskiria tuo, kad pirmininkaujančioje šalyje paprastai vyksta trys reikšmingi renginiai: Europos nacionalinių archyvarų tarybos (toliau – EBNA), Europos archyvarų grupės (toliau – EAG) ir Dokumentų gyvavimo ciklo valdymo forumo (toliau – DLM forumas) susitikimai. Šių trijų institucijų veikla nukreipta stiprinti archyvų institucijų bendradarbiavimą ES mastu, nagrinėti dokumentų ir archyvų valdymo teorinius ir metodologinius aspektus, identifikuoti problemas ir ieškoti jų sprendimo būdų, dalintis gerąja praktika.

Lietuvos archyvų institucijų dalyvavimo dokumentų ir archyvų valdymo srities tarptautinių organizacijų veikloje kelias nėra ilgas. Lietuvos valstybės archyvai Tarpautinės archyvų tarybos nariais tapo 1991 metais, o į Europos nacionalinių archyvų tarybos ar kitų organizacijų veiklą įsitraukė tik Lietuvai tapus ES šalimi nare.

Šio straipsnio tikslas – atskleisti DLM forumo, EBNA ir EAG veiklą, nustatyti jų sprendžiamus dokumentų ir archyvų valdymo srities klausimus bei siūlomus problemų sprendimo būdus. Straipsnyje bus siekiama atskleisti, kad archyvų institucijų bendradarbiavimo ES mastu koordinavimas atlieka reikšmingą vaidmenį formuojant bendrą Europos dokumentų ir archyvų valdymo politiką, archyvų institucijų taikomus metodus, praktiką ir taip prisideda prie Europos dokumentinio paveldo išsaugojimo, skaidresnės archyvų institucijų veiklos.

Publikacijų, kuriose būtų analizuojama institucijų, atsakingų už ES nacionalinių archyvų bendradarbiavimo koordinavimą, stokojama. Nedaug žinoma apie Lietuvos archyvų institucijų dalyvavimą ES dokumentų ir archyvų srities institucijų veikloje. Taigi šiuo straipsniu siekiama ne tik pabrėžti ES institucijų steigčių organizacinių darinių svarbą, bet ir pateikti apibendrintą informaciją apie jų veiklą. Rengiant straipsnį, už ES šalių narių nacionalinių archyvų ar jiems prilyginamų kitų archyvų institucijų bendradarbiavimo koordinavimą atsakingų institucijų veiklai analizuoti pasitelkti interaktyvūs šaltiniai, remtasi Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos veiklos dokumentais, susitikimų ir konferencijų pranešimais.

EUROPOS SĄJUNGOS INSTITUCIJŲ SPRENDIMAI GLAUDINANT ARCHYVŲ INSTITUCIJŲ VEIKLĄ EUROPOS SĄJUNGOJE

Straipsnyje analizuojamais klausimais svarbios 1991 m. ES Tarybai pirmininkaujant Nyderlandų Karalystei šios šalies archyvų institucijų pradėtos Europos archyvų plėtros iniciatyvos. ES archyvų institucijų bendradarbiavimo platesniu mastu skatinimo ištakos sietinos su 1991 m. lapkričio 14 d. vykusiu Europos Tarybos (toliau – ET) ir ES valstybių narių kultūros ministrų susitikimu, kuriame buvo priimta rezoliucija dėl archyvų¹. Įgyvendinant rezoliuciją buvo sudaryta ekspertų grupė, kuriai pavesta išnagrinėti, kokių mastu reikalingas didesnis archyvų politikos ir praktikos koordinavimas Bendrijoje, ir parengti pranešimą apie archyvus ES. Toks pranešimas buvo publikuotas 1994 m. ir dėl juodos spalvos knygos viršelių vadinamas Juodąja knyga (angl. *Black book*). Pranešime buvo išskirtos šios glaudesnio archyvų bendradarbiavimo sritys: dokumentų valdymas, archyvų saugojimas, prieigos prie archyvų praktinės sąlygos, nacionalinis teisinis reguliavimas, kompiuterizuotų archyvų valdymas ir saugojimas, keitimasis archyvų informacija,

archyvarų mokymas ir jų diplomų pripažinimas, privatūs archyvai, bendruomenės archyvai; Bendrijos ir Europos archyvų padėtis². Pranešimą rengiantys ekspertai tuomet atkreipė dėmesį ir į Vidurio ir Rytų Europos archyvų situaciją bei teikė siūlymus, kaip būtų galima plėtoti demokratiją Europoje. 1992 m. birželio 26 d. ET įtvirtino principą, kad bet kuri Europos šalis, besilaikanti demokratijos ir pripažįstanti Bendrijos aktus, gali tapti jos nare. Svarbios ir 1994 m. birželio 17 d. ET priimtos išvados dėl didesnio bendradarbiavimo archyvų srityje, iš kurių viena kviečia sukurti daugiadisciplinį forumą mašina skaitomų duomenų valdymo, saugojimo, paieškos problemoms spręsti, pakviesti viešojo sektoriaus ir nacionalinių archyvų tarnybas, pramonės ir tyrimų srities atstovus dalyvauti tokio forumo veikloje³. Išvadose paminėta, kad Komisija gali kreiptis techninės pagalbos į valstybes nares dėl išvadose nurodytų aspektų nagrinėjimo ir pasitelkti veikiančių nevyriausybiinių organizacijų (pvz., Tarptautinės archyvų tarybos) ekspertus.

2003 m. gegužės 6 d. ES Ministrų Taryba priėmė rezoliuciją dėl archyvų ES valstybėse narėse. Šioje rezoliucijoje, *pabrėžiant archyvų reikšmę Europos istorijos ir kultūros supratimui ir tai, kad tinkamai laikomi ir prieinami archyvai prisideda prie demokratijos mūsų visuomenėse funkcionavimo, atsižvelgiant į tai, kad ypatingas dėmesys turi būti teikiamas archyvų valdymo pokyčiams besiplečiančios Sąjungos kontekste, turint omenyje, kad tolesnė plėtra archyvų srityje reikalauja diegti informacines technologijas*⁴, Komisija buvo pakviesta sudaryti ekspertų grupę, kuri ne tik parengtų pranešimą apie archyvus, bet ir įvertintų ES valstybių narių viešųjų archyvų padėtį, įskaitant įvairius archyvų raidos pastaraisiais metais aspektus, ypač ES plėtrą. Pabrėžta, kad reikia toliau plėsti informacijos ir ryšių technologijų taikymą, ieškoti sprendimų archyvų srityje. Komisija buvo kviečiama numatyti konkrečias archyvų apsaugos priemones ekstremaliomis situacijomis (pavyzdžiui, ištikus potvyniui) ir plėtoti tokių dokumentų ar archyvų restauravimą; Europos mastu glaudžiau bendradarbiauti elektroninių dokumentų ir archyvų autentiškumo, ilgalaikio išsaugojimo ir prieigos prie jų klausimais, taip pat sustiprinti archyvų tarnybų veiklos koordinavimą, informacijos sklaidą ir archyvų tarnybų keitimąsi gerąja praktika.

1 Resolution of the Council and the Ministers of Culture meeting within the Council of 14 November 1991 on arrangements concerning archives. *Official Journal of the European Communities*, 1991, vol. 34, no. 91/C 314/2, p. 1.

2 *Archives in the European Union*: Report of the group of experts on the coordination of archives. 1st ed. Brussels, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities,

1994, p. 6.

3 Council Conclusions of 17 June 1994 concerning greater cooperation in the field of archives. *Official Journal of the European Communities*, 1994, no. C235/03, p. 1.

4 Council of the European Union – Council Resolution of 6 May 2003 on archives in the Member States. *Official Journal of the European Communities*, 2003, no. C 113/2, p. 2.

2005 m. vasario mėnesį buvo patvirtintas ES valstybių narių ekspertų grupės kartu su ES institucijų atstovais parengtas pranešimas apie archyvus išsiplėtusoje ES, į kurios sudėtį jau buvo priimta ir Lietuva. Pranešime išskirti šie prioritetiniai veiksmai: 1) archyvų saugojimas ir žalos jiems prevencija Europoje; 2) Europos tarpdisciplininio bendradarbiavimo elektroninių dokumentų ir archyvų srityje stiprinimas; 3) dokumentų ir archyvų interneto vartų Europoje sukūrimas ir priežiūra; 4) ES ir nacionalinis teisinis reglamentavimas, susijęs su priėjimu prie dokumentų ir archyvais; 5) archyvinų dokumentų vagystės⁵. Pranešime ne tik aptarta archyvų situacija 25-iose valstybėse narėse, bet ir pasiūlyta suburti oficialią Europos archyvų grupę, kuri užtikrintų bendradarbiavimą su archyvais susijusiais bendrais klausimais ir koordinuotų archyvų veiklą. Pranešime Europos archyvų tarnybos pakviestos plėtoti naujas tarpdisciplininių ir tarpsritinių ryšių formas, bendradarbiauti su istorine atmintimi susijusių profesijų atstovais – bibliotekininkais, muziejininkais, informacinių sistemų kūrėjais. Pranešime pateiktos rekomendacijos ir įvardyti konkretūs galimi veiksmai. Išskirtos šios atitinkamų veiksmų reikalaujančios sritys: Europos archyvų sektoriaus sandara; priėjimas prie archyvų instituciniu, techniniu ir profesiniu aspektais; archyvarų vaidmuo XXI amžiuje ir jų mokymas, diplomų pripažinimas; dokumentų saugojimas ir žalos archyvams prevencija Europoje; elektroniniai archyvai, e-Europos veiksmų planas ir kitos susijusios veiklos Europos lygmeniu, audiovizualiniai archyvai.

2005 m. lapkričio 14 d. ET paskelbė rekomendacijas dėl prioritetinių veiksmų siekiant Europoje didinti archyvų bendradarbiavimą. Jose teigiama, kad Europos archyvų grupė, sudaryta iš valstybių narių ir Sąjungos institucijų paskirtų ekspertų, turėtų užtikrinti bendradarbiavimą su archyvais susijusiais bendrais klausimais ir archyvų koordinavimą, taip pat tolesnę veiklą dėl 2005 m. vasario mėn. „Pranešime apie archyvus išsiplėtusioje Europos Sąjungoje“ numatyto darbo ir ypač dėl šios rekomendacijos B punkte nurodytų prioritetinių priemonių. Prireikus Europos archyvų grupė turėtų bendradarbiauti ir su kitais atitinkamais Europos tinklais, pavyzdžiui, Nacionalinių atstovų grupe dėl skaitmeninimo ir Europos bibliotekų, informacijos ir dokumentacijos biuru (EBLIDA)⁶. Rekomendacijų B punkte išskirtos penkios esminės archyvų bendradarbiavimo priemonės: 1) išsaugoti Europos archyvus ir išvengti žalos jiems; 2) toliau plėtoti priemones siekiant sustiprinti Europos tarpdisciplininį bendradarbiavimą dėl elektroninių dokumentų ir archyvų, įskaitant priemones, numatytas Tarybos darbo plane kultūros srityje, pirmiausia siekiant koordinuoti skaitmeninimą; 3) sukurti ir prižiūrėti dokumentams ir archyvams Europoje skirtą internetinį portalą; 4) skatinti geriausią praktiką pagal nacionalinę ir Europos teisę, reglamentuojančią dokumentų ir archyvų valdymą ir naudojimąsi jais; 5) patvirtinti priemones archyvinų dokumentų vagystėms iš-

vengti. Svarbu pažymėti, kad būtent šioms priemonėms įgyvendinti bus suburta Europos archyvų grupė, o ši kiekvienai priemonei įgyvendinti suburs po darbo grupę. Rekomendacijose nurodyta, kad valstybės narės ir Sąjungos institucijos turėtų bendrai skatinti jau minėtame 2005 m. pranešime nustatytą ir ET rekomendacijų B punkte nurodytų prioritetinių priemonių įgyvendinimą. Įgyvendinant šias prioritetines priemones bus atsižvelgiama į EBNA (Europos nacionalinių archyvistų tarybos) sistemoje sukurtų grupių darbą, ypač – į bendradarbiavimą archyvų saugumo ir išsaugojimo srityje, ir bus sukurtas Europos portalas, sudarantis galimybę naudotis informacija⁷. Apibendrinant galima teigti, kad 2005 m. paskelbtas pranešimas apie archyvus ES ir jame nurodyti siekiniai turėjo didelį postūmį glaudinant archyvų veiklą ES valstybių narių mastu. Pranešime ne tik įvertintos 25-ių ES valstybių narių archyvų institucijų kompetencijų ribos dokumentų ir archyvų srityje, identifiкуotos problemos ir bendri iššūkiai, bet ir numatyti organizaciniai dariniai, kurie leistų užtikrinti didelio skaičiaus ir neretai skirtingų tradicijų besilaikančių nacionalinių archyvų ir kitų susijusių institucijų veiksmų koordinavimą.

ELEKTRONINIŲ DOKUMENTŲ VALDYMO MODELIO REIKALAVIMAI – DOKUMENTŲ GYVAVIMO CIKLO VALDYMO FORUMO VEIKLOS REZULTATAS

DLM forumo kūrimo ištakos siejamos su 1994 m. paskelbtomis ET išvadomis, iš kurių viena – sudaryti Bendrijoje veiksiantį tarpdisciplininį forumą dėl mašina skaitomų duomenų (angl. *machine readable data*) valdymo, saugojimo, saugos ir paieškos, kviečiant šio forumo veikloje dalyvauti viešojo sektoriaus ir nacionalinių archyvų tarnybas, taip pat pramonės ir tyrimų institucijų atstovus⁸. DLM forumas formaliai suburtas 1996 m. EK iniciatyva, pritarus ES valstybių narių nacionaliniams archyvams. Nuo 2002 m. DLM forumas veikė kaip nepriklausomas suinteresuotųjų šalių organizacinis darinys, bendradarbiavimo tikslais vienijantis ES valstybių narių nacionalinius archyvus, akademines organizacijas, programinės įrangos kūrėjus, konsultantus ir taikantis elektroninių dokumentų valdymo gerąją praktiką. Neatsitiktinai ir forumo pavadinime vartojama santrumpa DLM (angl. *Documents Lifecycle management*) reiškia dokumentų

5 *Report on archives in the enlarged European Union: increased archival cooperation in Europe: action plan*. Luxembourg, 2005, p. VIII.

6 Council Recommendation of 14 November 2005 on priority actions to increase cooperation in the field of archives in Europe. *Official Journal of the*

European Union, 2005, no. L 312/55, p. 1.

7 Ten pat, p. 1.

8 Council Conclusions of 17 June 1994 concerning greater cooperation in the field of archives. *Official Journal of the European Communities*, 1994, no. C 235/03, p. 1.

gyvavimo ciklo valdymą. Ilgainiui subręsta steigti ir formalią organizaciją. DLM forumo konstitucijoje nurodyta, kad forumas įkurtas 2004 m. sausio 1 d. Išvardyti šie esminiai forumo tikslai: sukurti dokumentų gyvavimo cikle dalyvaujančius viešojo ir privataus sektorių atstovus vienijantį tinklą; sukurti formalų ir tvarų darinį, padėsiantį forumo nariams vykdyti jų veiklą ir plėsti dokumentų gyvavimo ciklo žinias; siūlyti technologijas ir skleisti žinias, teikti praktines rekomendacijas, standartus ir kita⁹. Nuo 2010 metų DLM forumas veikia *DLM Forum Foundation* pavadinimu ir tai yra Jungtinėje Karalystėje įregistruota nepelno organizacija. Šiam forumui atstovauja Vykdomasis komitetas ir komiteto renkamas pirmininkas. Ilgą laiką šio forumo pirmininku buvo Nyderlandų Karalystės archyvistikos profesorius Ericas Katelaaras, o nuo 2013 metų – Jonhas Garde, Jungtinės Karalystės atstovas, IT žurnalo redaktorius.

Svarbu paminėti, 2012 m. DLM forumo nariai priėmė sprendimą dėl naujos veiklos vizijos. Forumas savo dėmesį telkia į kiek platesnį kontekstą nei dokumentų valdymas – į informacijos valdymą¹⁰. Platesnio masto konferencijos nuo 1996 m. rengiamos kas treji metai, o nuo 2002 m. kas pusmetį DLM forumo nariai susitinka ir ES Tarybai pirmininkaujančioje šalyje. Svarbiausias DLM forumo veiklos rezultatas – dokumentų valdymo standartų, žinomų apibendrintu MoReq pavadinimu, kūrimas ir jų plėtojimas. Nors reikalavimai taikomi savanoriškai, jie yra tarptautinio tarpdalykinio ir tarpsritinio bendradarbiavimo informacijos valdymo srityje rezultatas. Todėl DLM forumo konferencijose esminis dėmesys skiriamas šiems reikalavimams sukurti ir plėtoti.

1996 m. gruodžio 18–20 d. Briuselyje (Belgija) įvyko pirmoji DLM forumo konferencija „Elektroniniai dokumentai – bendradarbiavimas Europos mastu (angl. *Electronic Records – Co-operation Europe-Wid*), kurioje didžiausias dėmesys skirtas elektroninių dokumentų valdymui. Konferencijoje nutarta, kad reikia parengti *elektroninių dokumentų ir dokumentų valdymo viešajame administravime ir privačiame sektoriuje funkcinius reikalavimus*¹¹. 1999 m. spalio 18–19 d. Briuselyje įvyko antroji DLM forumo konferencija „Europos piliečiai ir elektroninė informacija: Informacinės visuomenės atmintis“ (angl. *European citizens and electronic information: The memory of the Information Society*), ir joje prieita prie išvados, kad svarbiausias DLM forumo rezultatas – *pasiekta pažanga rengiant dokumentų ir elektroninių dokumentų valdymo informacinį modelį*¹². Toks modelis, 2001 m. paskelbtas Elektroninių dokumentų valdymo modelio reikalavimų (angl. *Model requirements for the management of electronic records*¹³, santrumpa – MoReq) pavadinimu, buvo grindžiamas dokumentų tęstinumo koncepcija ir viešojo sektoriaus organizacijų bei archyvų poreikiais. Čia esminis dėmesys skirtas funkciniam elektroninių dokumentų, sudarytų elektroninių dokumentų valdymo sistemose, valdymo reikalavimams

apibrėžti¹⁴. Minėtame dokumente apibrėžta, kas yra elektroninių dokumentų valdymo sistema, kokie reikalavimai jai keliama, taip pat aptarti dokumentų valdymo veiksmai (įtraukimo į sistemą, klasifikavimo schemos sudarymas ir jos valdymas, dokumentų atranka ir kita). Šiame dokumente taip pat nurodyta, kad reikalavimais gali remtis tiek minėtas sistemas kuriantys, tiek jas naudojančios asmenys, taip pat mokymo organizacijos, dokumentų valdymo paslaugų teikėjai¹⁵. Greta šių klausimų konferencijoje aptarti ir socialinės atminties užtikrinimo bei naujų prieigos prie elektroninių dokumentų galimybių suteikimo Europos piliečių klausimai.

Elektroninių dokumentų valdymo modelio reikalavimų plėtojimui skirta ir trečioji DLM forumo konferencija „Elektroninės informacijos saugojimas ir priėjimas: gerosios praktikos ir sprendimai“ (angl. *Access and preservation of electronic information: Best practices and solutions*), vykusio 2002 m. gegužės 6–8 d. Barselonoje (Ispanija). Tuomet tikėtasi, kad elektroninių dokumentų valdymo modelio reikalavimai galėtų tapti Europos standartu. Minėtos konferencijos tikslas – pateikti geriausią elektroninių dokumentų valdymo, išsaugojimo ir taikymo patirtį¹⁶. Šioje konferencijoje pranešėjai pabrėžė, kad *elektroniniai dokumentai yra informacinės visuomenės atmintis, informacija turi vertę, jei yra naudojama*¹⁷. Dėmesio sulaukė metaduomenų standartai, metaduomenų valdymo modeliai, skaitmeniniai objektai ir skaitmeninio saugojimo iššūkiai. Teigtina, kad DLM forumas, bendradarbiaudamas su informacinių technologijų atstovais, pradėjo skleisti dokumentų, o ypač elektroninių, valdymo gerosios praktikos sprendimus. Šioje konferencijoje dalyvavo daug programinės įrangos kūrėjų, o tai turėjo įtakos DLM forumo vaidmens kaitai. Po šios konferencijos DLM forumo veikla išsiplėtė ir tapo gausiau atstovaujama. Be to, elektroninių dokumentų valdymo modelio reikalavimai paskatino elektroninių dokumentų valdymo mokslinius ir taikomuosius tyrimus. Pradėjus taikyti tokius

9 *DLM Forum Constitution* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://dlmforum.typepad.com/Constitution.pdf>>.

10 *Information Governance across Europe: our activities* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.dlmforum.eu/our-activities/4577433930>>.

11 *Proceedings of the 1st DLM Forum Conference* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.moreq.info/index.php?option=com_jotloader&view=categories&cid=32_0d132c5c7de2da12613ef543cf08f111&Itemid=108&lang=en>.

12 *Proceedings of the DLM-Forum on electronic records European citizens and electronic information:*

the memory of the Information Society [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.moreq.info/index.php?option=com_jotloader&view=categories&cid=31_5af4000c61888d0ce6d83abc323aa41d&Itemid=107&lang=en>.

13 *Model requirements for the management of electronic records*. Bruxelles–Luxemburg, 2011. 128 p.

14 Ten pat, p. 1.

15 Ten pat, p. 2.

16 *Proceedings of the DLM-Forum 2002* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.project-consult.net/Files/DLM%20Conference%202002.pdf>>.

17 Ten pat, p. 62.

reikalavimus, išryškėjo archyvų srities teisės aktų, archyvų valdymo tradicijų skirtumai, o tai lėmė poreikį peržiūrėti elektroninių dokumentų valdymo modelio reikalavimus ir rengti naują šių reikalavimų, pradėtų vadinti specifikacija, versiją. 2005 m. spalio 5–7 d. Budapešte (Vengrija) vykusioje ketvirtojoje šio forumo konferencijoje „E. valdžią paremiantys elektroniniai dokumentai ir Skaitmeniniai archyvai (angl. *Electronic Records Supporting e-Government and Digital Archives*)¹⁸) svarstytas ne tik naujos versijos kūrimo poreikis, bet ir reikalavimų testavimo būtinybė. Šioje konferencijoje daug dėmesio sulaukė e. valdžios sampratos ir archyvų dalyvavimo kuriant tokią valdžią klausimai, taip pat tai, kaip archyvai gali kontroliuoti elektroninę atmintį, kaip informacinių technologijų priemonėmis užtikrinti keitimąsi dokumentais ir kokius reikalavimus numatyti skaitmeninėms saugykloms. 2008 m. gruodžio 10–12 d. Tulūzoje (Prancūzija)¹⁹ vykusioje DLM forumo konferencijoje „Informacija ir dokumentų valdymas Europoje: pasiekimai ir naujos kryptys“ (angl. *Information and records management in Europe: Achievements and new directions*) aptarta ne tik Europos pažanga elektroninių dokumentų ir archyvų valdymo srityje, bet ir antroji reikalavimų versija – MoReq2²⁰. Reikalavimai atnaujinami įvertinus informacinių technologijų plėtrą. Juose nurodyti programinės įrangos testavimo būdai, taip pat yra galimybė šalims numatyti reikalavimų taikymo išimtis, atsižvelgus į konkrečios valstybės dokumentų valdymo srities ypatumus²¹. Šioje konferencijoje dalyvavo Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės delegacija (Viktoras Domarkas, Ilona Nečiporenkienė, Inga Petravičiūtė, Asta Pacipavičiūtė) ir dokumentų valdymo sistemų kūrėjų atstovai. Paminėtina, kad rengiant Elektroninių dokumentų valdymo taisyklių²² projektus, Lietuvoje buvo analizuojami ir MoReq2 reikalavimai.

Šeštojoje DLM forumo konferencijoje „Suderinamumas ir MoReq2010: Intelektinės informacijos kontrolės tapsmas realybe Europoje“ (angl. *Interoperability and MoReq2010: Making intelligent information control a reality in Europe*)²³, vykusioje 2011 m. gruodžio 12–13 d. Briuselyje (Belgija), daugiausia dėmesio buvo skirta suderinamumui ir MoReq2010 (Dokumentų valdymo sistemų modulių reikalavimai, angl. *Modular requirements for Records Systems*) specifikacijai. Specifikacija ne kartą įvardyta *de facto* Europos specifikacija. Konferencijos metu šiuos informacinių sistemų, įskaitant dokumentus ir archyvus, reikalavimus pristatė MoReq2010 rengėjai. Reikalavimai buvo lyginami ir su Tarptautinės standartų organizacijos išleistais standartais²⁴. DLM forumo pirmininkas profesorius E. Katelaaras kaip vieną iš šios specifikacijos pranašumų nurodė, kad joje išskirti esminiai moduliai orientuoti į paslaugas. Hansas Hofmanas, Tarptautinės archyvų tarybos ir Tarptautinės standartų organizacijos Technikos komiteto 46 „Informacija ir dokumentavimas“ pakomitečio SC 11 „Archyvų/dokumentų valdymas“ atstovas, nurodė,

kad MoReq2010 nepelnytai mažai dėmesio skiria dokumentų rengimui, ir dar svarbiau – joje neapitariami dokumentų ilgalaikio saugojimo aspektai²⁵. H. Hofmanas pristatė Tarptautinės archyvų tarybos iniciatyvą – ICA-Req²⁶ ir palygino šį dokumentą su MoReq2010. Jo nuomone, MoReq2010 specifikacija grįsta į paslaugas orientuota architektūra, o ICA-Req dėmesį telkia į dviejų tipų sistemas (numato skirtingus reikalavimų rinkinius elektroninių dokumentų valdymo sistemoms ir galimus skirtingus jų taikymus). Šiuo aspektu svarbu, kad Tarptautinės standartų organizacijos išleistas standartas ir minimas MoReq2010 yra savanoriškai taikomi dokumentai, o tai turi įtakos, kad ES valstybėse narėse išlieka skirtinga elektroninių dokumentų valdymo reglamentavimo ir tokiems dokumentams valdyti skirtų informacinių sistemų kūrimo praktika.

DLM forumo susitikimuose, vykusiuose ES Tarybai pirmininkaujančiose šalyse²⁷, skaitytų pranešimų ir nagrinėtų klausimų spektras išties planus: standartų (tarptautinių ir nacionalinių, metaduomenų, aprašymo ir kitų) taikymas įvairiose

18 *IVth triennial conference* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.moreq.info/index.php?option=com_jo_tloader&view=categories&cid=30_80bc2eca720309c99c2a6b28a9400179&Itemid=106&lang=en>.

19 *Vth triennial conference* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.moreq.info/index.php?option=com_jo_tloader&view=categories&cid=8_583f98fcd12c1ea580097ba50b84244c&Itemid=75&lang=en>.

20 *Moreq2 specification: Model requirements for the management of electronic records: update and extension* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/moreq/doc/moreq2_spec.pdf>.

21 Ten pat, p. 7.

22 *Elektroninių dokumentų valdymo taisyklės*, patvirtintos Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2006 m. sausio 11 d. įsakymu Nr. V-12 [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=269626&cp_tr2=2>.

23 *VIth triennial conference* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.moreq.info/index.php?option=com_jo_tloader&view=categories&cid=44_d4a36895fa5c08

4447161f73dd8f43f8&Itemid=142&lang=en>.

24 Dėmesio sulaukė šie Tarptautinės standartų organizacijos standartai: ISO 15489-1:2001, ISO 23081-1:2006, ISO 16175-1:2010, ISO 16175-2:2011, ISO 16175-3:2010. Šie standartai yra perimti ir kaip Lietuvos standartai.

25 *Komandiruotės ataskaita*. Vilnius: Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba, 2011 m. gruodžio 19 d. Nr. V6-196. 2 p.

26 Tai Tarptautinės archyvų tarybos parengtų dokumentų valdymo sistemose principų ir funkcinių reikalavimų pavadinimo santrumpa. Šiuos reikalavimus Tarptautinė standartų organizacija išleido kaip ISO 16175:2010 standartą.

27 DLM forumo narių susitikimai ES pirmininkaujančiose šalyse vyko: 2006 m. balandį Vienoje, lapkričio 16–17 d. Helsinkyje; 2007 m. balandžio 25–26 d. Berlyne, lapkričio 22–23 d. Lisabonoje; 2008 m. gruodžio 10–12 d. Tulūzoje, balandžio 8–9 d. Liublianoje; 2009 m. balandžio 21–22 d. Prahoje, lapkričio 4–5 d. Švedijoje; 2010 m. gegužės 25–26 d. Madride, lapkričio 16–17 d. Briuselyje; 2011 m. gegužės 12–13 d. Budapešte, lapkričio mėnesį Varšuvoje; 2012 m. gegužės 31 d.–birželio 1 d. Danijoje, spalį – Kipre; 2013 m. birželio 25 d. Dubline, spalio 10–11 d. Vilniuje.

šalyse, keitimasis dokumentų ir archyvų valdymo ar netgi paslaugų srities gerąja praktika, DLM forumo, kaip organizacijos, veiklos organizavimo klausimai. Susitikimai paprastai vyksta dvi dienas. Pirmąją dieną susitinka tik oficialūs DLM forumo narių atstovai ir aptaria forumo veiklos organizacinius klausimus. Antrąją dieną vyksta konferencija, kurioje kviečiami dalyvauti tiek oficialūs forumo nariai, tiek kiti norintys. Būtent tokio pobūdžio DLM forumo narių susitikimas 2013 m. spalio 10–11 d. vyko ir Vilniuje. Pirmąją susitikimo dieną buvo skaitomi pranešimai apie informacinės visuomenės problemas ir jų sprendimo būdus, pristatyta įgyvendinamų projektų (E-ark ir EU Wiki) pažanga ir naujos iniciatyvos, DLM forumo narių susitikime aptarti einamieji forumo reikalai. 2013 m. spalio 11 d. įvairių šalių atstovai skaitė pranešimus apie valstybės informacinių išteklių reguliavimo įtaką informacijai ir jos valdymui, bitų išsaugojimą skaitmeniniuose archyvuose, privatumą ir skaidrumą ieškant elektroninio pašto informacijos valdymo sprendimų, apie nacionalinių archyvų paramą viešojo sektoriaus skaitmeninių įrašų kūrėjams. Tuomet šio straipsnio autorė pristatė elektroninių dokumentų valdymo reglamentavimą ir Lietuvoje taikomas elektroninių dokumentų specifikacijas, tokių dokumentų ilgalaikio saugojimo sprendimus²⁸. Susitikimo metu vyko ekspertų komisijos apskritojo stalo diskusija apie informacijos valdymo būklę.

Apibendrinant DLM forumo konferencijų metu svarstytus klausimus, remiantis asmenine patirtimi būtų galima teigti, kad DLM forumas įgyvendina pirminį jam pavestą uždavinį skatinti bendradarbiavimą elektroninių dokumentų ar informacijos valdymo srityje. Svarbu ir tai, kad ES, nesant bendro sprendimo dėl MoReq2010 taikymo (t. y. dokumentas nėra įteisintas kaip Europos standartas), kol kas nėra daug informacinių sistemų, kurias kuriant būtų pritaikyti minėti reikalavimai. Tai aiškinama tuo, kad ES valstybės narės neretai jau turi valstybės informacinių išteklių platformas ir dokumentų ir (ar) informacijos valdymo sistemų kūrimo vienokius ar kitokius sprendinius. Šiuo aspektu būtų galima paminėti ir mūsų šalies pavyzdį. Lietuvoje pirmoji elektroninių dokumentų specifikacija²⁹ buvo patvirtinta 2009 metais, o 2011 metais jau pradėjo veikti Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos valdoma Elektroninio archyvo informacinė sistema, kurios priemonėmis priimami ir saugomi viešojo sektoriaus elektroniniai dokumentai. Bet koks šios ar kitų informacinių dokumentų ir archyvų valdymo sistemų pertvarkymas pareikalautų nemenkų investicijų ir atitinkamų techninių suderinamumo sprendimų. Nepaisant taikymo aspekto, MoReq2010 laikytinas vienu svarbiausių DLM forumo veiklos rezultatų, geru informacinių sistemų kūrimo platformos pavyzdžiu. Specifikacija yra keičiama ir plėtojama, analizuojama rengiant archyvarus ar dokumentų vadybininkus, todėl galima tikėtis jos pritaikymo didesniu mastu.

Apibendrinant DLM forumo veiklą galima teigti, kad šis forumas formuoja dokumentų, o pastaruoju metu ir informacijos valdymo kryptis, padeda jo nariams identifikuoti problemas, įvairių sričių informacijos valdymo poreikius bei sudaro galimybę keistis geraja praktika.

EUROPOS SĄJUNGOS ARCHYVŲ INSTITUCIJŲ VEIKLOS ATSPINDŽIAI EUROPOS NACIONALINIŲ ARCHYVARŲ TARYBOS VEIKLOJE

Neformalus ES valstybių narių nacionalinių archyvų vadovų susitikimai paskatino suburti EBNA. Tai savanoriškas neformalus darinys, kuris apima ES valstybių narių nacionalinių archyvų vadovus. EBNA susitikimai paprastai vyksta du kartus per metus. Susitikimus rengia ES Tarybai pirmininkaujančios šalies nacionalinis archyvas. Jei konkrečioje valstybėje tokio archyvo nėra, susitikimus organizuoja už archyvų politiką ir (ar) tokios politikos konkrečioje valstybėje įgyvendinimą atsakinga institucija, pavyzdžiui, Lietuvoje – Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba. EBNA susitikimuose aptariamai strateginiai, metodiniai klausimai, susiję su archyvų institucijų vykdomomis funkcijomis, ieškoma problemų sprendimo būdų arba mėginama suformuoti bendrą ES valstybių narių nacionalinių archyvų poziciją konkrečiais archyvų institucijų veiklos aspektais.

Austrijos nacionalinio archyvo atstovas profesorius Lorenzas Mikoletzky'is 1998 m. Vienoje vykusiam Tarptautinės archyvų tarybos kongrese pasiūlė ES valstybių narių nacionalinių archyvų vadovams pasinaudoti šalių pirmininkavimu ES Tarybai ir plėsti archyvų vaidmenį bei pozicijas³⁰. Šiai idėjai buvo pritarta ir pirmas EBNA susitikimas Vokietijos federalinio archyvo (vok. *Bundesarchiv*) rūpesčiu įvyko 1999 m. gegužės 27 d. Vokietijoje³¹. ES valstybių narių archyvų institucijoms, ypač Lietuvos, svarbūs 2004 metai, kai mūsų šalis tapo ES valstybe nare. EBNA

28 *The 28th conference of the European Board of National Archivists (EBNA) and the 15th meeting of the European Archives Group (EAG)* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.archyvai.lt/en/news/the-28th-conference-p1m1.html>>.

29 Elektroniniu parašu pasirašyto elektroninio dokumento specifikacija ADOC-V1.0, patvirtinta Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2009 m. rugsėjo 7 d. įsakymu Nr. V-60 [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 21 d.]. Prieiga per

internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaies-ka.showdoc_l?p_id=3521528&p_tr2=2>.

30 *Proceedings of the XV Conference* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bundesarchiv.de/imperia/md/content/stab/ebnaprot0407.pdf>>.

31 Informacijos (susitikimų darbotvarkių, interaktyvių šaltinių) apie 2000–2003 m., 2004 m. II pusmetį, 2005 m. I pusmetį, 2006 m. I pusmetį ir 2007 m. II pusmetį, 2008 m. II pusmetį vykusius EBNA susitikimus straipsnio autorei rasti nepavyko.

susitikime, vykusiame 2004 m. balandžio 21–22 d. Dubline (Airija³²), buvo dalijamasi informacija apie ekspertų grupių ar jų pogrupių, kurių veikloje dalyvauja EBNA nariai, veiklą. Susitikime buvo aptarta DLM forumo Stebėsenos komiteto veikla, ET rezoliucija dėl kinematografijos darbų. Lietuvai tuomet (ir vėliau iki 2011 m.) atstovavo Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus pavaduotojas Viktoras Domarkas.

2005 m. lapkričio 17–18 d. EBNA susitikimas įvyko Jungtinėje Karalystėje. Jame dalyvavo 24-ių ES valstybių narių, įskaitant ir dviejų ne ES valstybių narių (Norvegiją ir Šveicariją), atstovai. Jungtinės Karalystės nacionalinio archyvo atstovė Natalie Ceeney³³ aptarė nacionalinių archyvų problemas. Taip pat buvo kalbama apie nacionalinių archyvų bendradarbiavimą su kitomis Europoje veikiančiomis organizacijomis siekiant prisidėti prie DLM forumo veiklos. Nagrinėtas ES direktyvų poveikis ir siūloma geriausia dokumentų ir archyvų valdymo praktika. Šiame susitikime buvo sukurtos keturios darbo grupės, kurioms pavesta parengti skaitmeninės partnerystės projektą, numatant ir tokio projekto vykdymo finansavimo galimybes. Suburtos darbo grupės savo dėmesį turėjo telkti į šias temas: Europos virtualios atminties atkūrimas, genealogija ir šeimos kilmė, šaltasis karas Europoje, audiovizualinių archyvų išsaugojimas³⁴. Konferenciją užbaigė L. Mikoletzky'is, pateikdamas informaciją apie 2006 m. EBNA konferenciją Vienoje. 2006 m. antrą pusmetį (lapkričio 9–10 d.) EBNA 14-oji konferencija vyko Helsinkyje (Suomija). Joje buvo aptarti kultūros objektų apsaugos karinių konfliktų metu, archyvų pastatų standartizavimo ir dokumentų iš skaitmeninių sistemų archyvavimo klausimai. Nemenkas dėmesys skirtas ir Europos skaitmeninės bibliotekos projektui, priėjimo prie archyvų klausimams ES šalyse narėse, taip pat EAG, DLM forumo, EBNA ir EURBICA³⁵ ryšiams, funkcijoms aptarti.

2007 m. balandžio 26–27 d. EBNA jau 15-oji konferencija vyko Berlyne (Vokietija³⁶). Šiame susitikime pirmą kartą dalyvavo naujų ES valstybių narių – Bulgarijos ir Rumunijos archyvų institucijų atstovai. Konferencijoje buvo aptartos kultūros objektų apsaugos karinių konfliktų (terorizmo išpuolių ir pan.) metu problemos, archyvų pastatų statybai skirtų tarptautinių ir nacionalinių standartų taikymo, skaitmeninių dokumentų ilgalaikio išsaugojimo problemos, svarstyti dalyvavimo Europos skaitmeninės bibliotekos veikloje klausimai. Konferencijos metu pabrėžtas poreikis sukurti ES archyvams skirtą portalą, taikant koduotojo archyvinio aprašymo standartus³⁷. Buvo aptarta EBNA vaidmuo ir veiklos organizavimo aspektai. Tai tapo svarbu veiklą pradėjus EAG. Profesoriaus Hartmuto Weberio nuomone, EBNA gali būti *vertinama kaip oficiali ir politinė grupė, kuri padeda išreikšti kiekvienos valstybės narės poziciją*³⁸. Jis nurodė, kad EK įsteigtos EAG įgaliojimai numatyti trejiems metams, jos veikla siejama su penkių prioritetinių priemonių,

nurodytų ES Tarybos 2005 m. lapkričio 14 d. rekomendacijų B punkte, įgyvendinimu. Kaip viena iš EBNA silpnųjų nurodyta ta, kad šis darinys neturi pastovaus biudžeto ir sekretoriato. Todėl EBNA susitikimai dažnai priklauso nuo ES Tarybai numatomos pirmininkauti valstybės sprendimų. Profesorius nuomone, galutiniai sprendimai dėl EBNA tolesnės veiklos galėtų būti priimami 2008 m. Prancūzijai pirmininkaujant ES Tarybai ir atsižvelgiant į tai, ar 2008 m. bus priimta nauja Europos Konstitucija ir kas bus, jei EAG įgaliojimai 2008 m. nebus pratęsti³⁹. 2007 m. gruodžio 6–7 d. EBNA 16-asis susitikimas vyko Lisabonoje (Portugalija⁴⁰) ir jame aptarti archyvinio aprašymo standartų rengimo ir taikymo klausimai.

2008 m. balandžio 9–12 d. Liublianoje (Slovėnija⁴¹) vykusioje EBNA 17-oje⁴² konferencijoje daugiau dėmesio sulaukė informacijos valdymas ir archyvavimo, vertės ekspertizės (dokumentų teisinės vertės nustatymas, vertės ekspertizės makrolygiu įgyvendinimas Slovėnijoje), dokumentų gyvavimo ciklo koncepcijos ir MoReq2 taikymo aspektai.

2009 m. balandžio 23–24 d. Prahoje (Čekija⁴³) vykusiame EBNA 19-ajame susitikime daug dėmesio buvo skirta dokumentų (pvz., šviesai jautrių dokumentų) saugojimui, užterštoje aplinkoje esančių saugyklų valdymui. Buvo pristatytas Čekijos skaitmeninio archyvo projektas. Tų pačių metų spalio 13–14 d. Lunde (Švedija⁴⁴) vykusiame EBNA 20-ajame susitikime Švedijos nacionalinio archyvo privačių ar-

32 Dublin, Ireland – European Board of National Archivists Conference 2004 [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ebna.eu/2004/04/>>.

33 UK Meeting of the European Board of National Archivists [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ebna.eu/2005/10/>>.

34 Ten pat.

35 EURBICA (angl. *European Regional Branch*) yra Tarptautinės archyvų tarybos struktūrinis darinys, kuriuo siekiama stiprinti bendradarbiavimą su Europos šalimis.

36 Berlin, Germany – European Board of National Archivists 2007 [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ebna.eu/2007/04/>>.

37 Tai Koduotojo archyvinio aprašymo standarto santrumpa (angl. *Encoded archyval description*).

38 *Proceedings of the XV Conference* [interaktyvus], p. 18 [žiūrėta 2014 m. sausio 29 d.]. Prieiga per internetą <<http://www.bundesarchiv.de/imperia/md/>

content/stab/ebnaprot0407.pdf>.

39 Ten pat.

40 Lisbon, Portugal – European Board of National Archivists 2007 [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ebna.eu/2007/11/>>.

41 Ljubljana, Slovenia – European Board of National Archivists 2008 [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ebna.eu/2008/03/>>.

42 Informacijos apie EBNA konferencijos vykimą 2008 m. antrą pusmetį šio straipsnio autorei rasti nepavyko.

43 Prague, the Czech Republic – European Board of National Archivists 2009 [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ebna.eu/2009/03/>>.

44 Lund, Sweden-European Board of National Archivists 2009 [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ebna.eu/2009/10/>>.

chyvų departamento vadovė Ann Hörsell supažindino su privačių archyvų situacija Skandinavijos šalyse. Dėmesio sulaukė archyvų veiklos sklaidos didinimo klausimai.

2010 m. gegužės 13–14 d. EBNA 21-ąjį susitikimą pradėjo Ispanijos Karalystės kultūros ministras Ángeles González-Sinde, nusakydamas esminį EBNA tikslą – sukurti komunikaciją tarp ES valstybių narių archyvų institucijų⁴⁵. Madride vykusiame susitikime aptarti klausimai, susiję su istorinės atminties dokumentų centrų raida, ES ir ne ES valstybių narių archyvų ryšiais. EBNA 22-asis susitikimas vyko 2010 m. lapkričio 18–19 d. Briuselyje (Belgija). Jame aptarti verslo archyvų kaupimo ir visuomenės galimybių susipažinti su tokių archyvų saugomais dokumentais klausimai, priėjimo prie kartografinių dokumentų ir jų skaitmeninimo aspektai, taip pat išslaptintų dokumentų vertės ekspertizė ir perdavimas toliau saugoti. Svarbi tuomet priimta „Briuselio deklaracija dėl skaitmeninės prieigos prie archyvų“⁴⁶. Atsižvelgę į informacinių technologijų plėtrą, naujas jų teikiamas galimybes ir siekdami tenkinti Europos piliečių poreikius, nacionaliniai archyvai deklaravo, kad dar glaudžiau bendradarbiaus skaitmeninio prieinamumo priemonėmis užtikrindami prieigą prie saugomų dokumentų.

2011 m. gegužės 10–11 d. EBNA 23-ioji konferencija vyko Budapešte (Vengrija⁴⁷). Joje aptarta Vengrijos archyvų padėtis, atkreipiant dėmesį į tai, kaip šioje šalyje taikomos informacinės technologijos, su kokiomis problemomis ir klausimais susiduriama, kokie Vengrijos ir ES valstybių narių archyvų veiklos panašumai ir skirtumai. Nemenkas dėmesys buvo skiriamas archyvų komunikacijai, priėjimo prie archyvų paradigmoms, ypač informacijos pakartotinio naudojimo aspektams, remiantis konkrečių šalių (pvz., Prancūzijos) patirtimi. Šiame susitikime Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybai atstovavo straipsnio autorė. 2011 m. spalio 6–7 d. EBNA 14-asis susitikimas vyko Krokuvoje (Lenkija⁴⁸) ir jame perskaityti pranešimai apie informacijos valdymo teisinę ir organizacinę situaciją šalyje, elektroninių dokumentų valdymo sprendimus, Lenkijos valstybės archyvų vaidmenį kuriant e. valdžią Lenkijoje. Daug dėmesio buvo skirta archyvų sklaidos aspektams, aptarti išsklaidyto archyvų paveldo kaupimo ir viešinimo klausimai. Dėmesio sulaukė ES mastu vykdyto APEnet⁴⁹ projekto rezultatai ir naujai pradedamo vykdyti APEx (angl. *Archives Portal Europe network of eXcellence*) projekto organizaciniai klausimai. Šiame susitikime Lietuvai atstovavo Lietuvos vyriausiasis archyvaras doc. dr. Ramojus Kraujelis, šio straipsnio autorė, kartu ir Lietuvos centrinio valstybės archyvo direktorius Dalius Žižys bei šio archyvo Dokumentų sklaidos skyriaus vedėja Džiuginta Stankevičienė. Tai viena didžiausių Lietuvos delegacijų per visą Lietuvos archyvų institucijų dalyvavimą EBNA susitikimuose.

2012 m. gegužės 29–30 d. Kopenhagoje (Danija) vykusiame EBNA susitikime buvo nagrinėjamos temos, susijusios su skaitmeninio turinio išsaugojimu, apta-

riamos bendros ES valstybių archyvų praktikos problemos ir naudojamos strategijos⁵⁰. 2012 m. antrą pusmetį (spalio 18–19 d.) EBNA susitikimas vyko Nikosijoje (Kipras⁵¹), jame aptarta archyvų visuomenei teikiama nauda, archyvų pastatų projektavimo ir statybų tendencijos, dokumentų konservavimo aspektai. Lietuvai tuomet atstovavo Lietuvos vyriausiasis archyvaras ir Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos teisininkė Rasa Miškelevičiūtė.

2013 m. balandžio 2–3 d. EBNA susitikimas vyko Dubline (Airija). Jame Lietuvos vyriausiasis archyvaras R. Kraujelis perskaitė pranešimą (angl. *Memory of a Nation, Archives and Commemoration: Lithuanian experience and lessons*). Mūsų šaliai kartu atstovavo ir Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos vyriausiasis specialistas Andrius Zilnys. Susitikime keturių šalių nacionalinių archyvų atstovai supažindino su savo valstybių teisės aktais, reglamentuojančiais nacionalinių archyvų veiklą. Diskusijos metu pabrėžta, kad archyvų veiklos reglamentavimas įvairiose valstybėse yra skirtingas – nuo itin smulkaus iki gana liberalaus. Daug dėmesio skirta archyvų vaidmeniui išsaugant atmintį. *Perskaityti pranešimai apie atminties išsaugojimą savo šalyse bei pabrėžta archyvų vaidmens svarba šioje srityje. Atkreiptas dėmesys į tai, kad labai reikšmingas visos visuomenės įsitraukimas į atminties išsaugojimo procesus, nes sudarant bendrą istorinių įvykių vaizdą svarbu turėti kuo daugiau informacijos, saugomos ne tik archyvuose, bet ir kitose atminties išsaugojimo institucijose (muziejuose, bibliotekose, visuomenės centruose). Reikšmingas vaidmuo šiuo požiūriu tenka ir šiuolaikinių technologijų priemonėmis saugomai informacijai – internetui, elektroniniams laiškam, tinklaraščiams*⁵²). 2013 m. antrą pusmetį Lietuvai pirmininkaujant

45 Madrid, Spain – European Board of National Archivists 2010 [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ebna.eu/2010/05/>>.

46 Brussels, Belgium – European Board of National Archivists 2010; Madrid, Spain – European Board of National Archivists 2010 [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ebna.eu/2010/11/>>.

47 *Komandiruotės ataskaita*. Vilnius: Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba, 2011 m. gegužės 16 d. Nr. V6-119. 2 p.

48 *Komandiruotės ataskaita*. Vilnius: Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba, 2011 m. spalio 10 d. Nr. V6-193, p. 1.

49 APEnet (angl. *European Archives portal*) – tai projektas, kurį vykdančias sukurtas portalas (www.apenet.eu). Jame siekta sukaupiti archyvų skaitmeni-

nų turinį bei užtikrinti jo interaktyvią prieigą. Šio projekto tikslai: sukurti archyvų portalą archyvų saugomų dokumentų aprašams, paieškos priemonėms ir skaitmeniniam turiniui; institucijoms dalyvėms suteikti reikiamus įskiepius ir reikiamas prieigas, numatyti galimybę skaitmenintus objektus perduoti į EUROPEANA portalą.

50 *Minutes of the Joint meeting of the European Board of the National archivists and the European archives group* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/120530_minutes_en.pdf>.

51 *Minutes of the Joint meeting of the European Board of the National Archivists and the European archives group* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/121012_minutes_en.pdf>.

52 Dubline (Airija) vyko 27-oji EBNA konferen-

ES Tarybai, EBNA susitikimas vyko Vilniuje⁵³ (2013 m. spalio 8–9 d.). Susitikime daugiausia dėmesio sulaukė dokumentų prieinamumo ir naudojimo skaitmeninėje erdvėje tema. Konferencija buvo suskirstyta į keturias sesijas. Pirmojoje pranešimus apie kultūrinio paveldo politikos kaitą ir atminties institucijų bendradarbiavimą skaitė Rimvydas Laužikas (Vilniaus universitetas), Regina Varnienė (Nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka), Vlatka Lemič (Kroatijos nacionalinis archyvas), Marietta Minotos (Graikijos generalinis valstybės archyvas). Antrojoje sesijoje buvo pristatyti pastaraisiais metais archyvų vykdomi projektai. Trečioji sesija buvo skirta archyvinių paslaugų įvairovei ir naujoms tendencijoms aptarti. Spalio 9 d. vyko bendra EBNA ir EAG sesija. Pranešimus apie prieigos prie dokumentų teisinius ir praktinius aspektus skaitė Władysławas Stępnias (Lenkijos vyriausioji archyvų direkcija), Gatis Karlsonas (Latvijos nacionalinis archyvas), Mária Španková (Slovakijos archyvų ir registrų departamentas), Josee Kirpsas (Liuksemburgo nacionalinis archyvas). 2014 metų birželio 5–6 d. EBNA susitikimas vyks Atėnuose (Graikija), o antrą pusmetį – tikėtina ir ES Tarybai pirmininkausiančioje Italijoje.

Apibendrinant EBNA veiklą galima teigti, kad neformalus ES valstybių narių archyvų institucijų vadovų susitikimai yra priimtinas organizacinis instrumentas, kuris padeda ne tik keistis profesine informacija vadovų, konkrečios srities ekspertų lygmeniu, bet ir inicijuoti tarptautinius projektus, įsitraukti į bendrų problemų sprendimų paiešką, o pasiekti rezultatai dažnai yra prieinami ne tik ES, bet ir kitų šalių dokumentų vadybininkų ir archyvarų bendruomenei. EBNA dėmesį sutelkia į skaitmeninio amžiaus iššūkius, kurie skatina peržiūrėti archyvų institucijų funkcijų aprėptis, ieškoti būdų, kaip tenkinti vartotojų poreikius.

ARCHYVŲ SRITIES IŠŠŪKIAI EUROPOS ARCHYVŲ GRUPĖS VEIKLOS KONTEKSTE

Jau minėtose ET 2005 m. lapkričio 14 d. rekomendacijose dėl prioritetinių veiksmų siekiant Europoje didinti bendradarbiavimą archyvų srityje, numatyta suburti EAG, kuri ES mastu koordinuotų bendruosius archyvų reikalus. Rekomendacijose numatyta ir tai, kad po trejų metų nuo rekomendacijų paskelbimo dienos EAG turėtų pateikti pažangos ataskaitą, kaip įgyvendintos rekomendacijų B punkte nurodytos prioritetinės priemonės. Grupė veiklą pradėjo 2006 metais. Nuo 2009 m. antro pusmečio EAG susitikimai yra organizuojami kartu su EBNA susitikimais ES Tarybai pirmininkaujančioje šalyje, tačiau EAG ir EBNA darbotvarkės yra atskiros. EAG pirmininkauja atstovas iš EK ir atstovas iš šalies narės, pirmininkaujančios ES Tarybai. Grupės veiklą koordinuoja EK, sudaryta iš ES Tarybai pirmininkaujančių šalių institucijų, bendradarbiaudama su nacionali-

niais archyvais. EAG susitikimai rengiami du kartus per metus EK ir EAG iniciatyva arba tiesiog gavus sutikimą ir pritarus balsų daugumai. EAG ir EBNA jungtiniai posėdžiai rengiami atsižvelgiant į bendrus, visoms grupėms aktualius klausimus.

2006 m. balandžio 28 d. Briuselyje (Belgija) įvyko pirmasis EAG posėdis, kurio metu pirmiausia aptarti EAG įgaliojimai, struktūra ir darbo organizavimas. *EAG sudaro po vieną atstovą iš kiekvienos Europos Sąjungos šalies narės ir po vieną atstovą iš penkių ES institucijų (Europos Parlamento, ET, EK, Europos Bendrijos Teisingumo Teismo, Europos Audito Rūmų). EAG darbui vadovauja EK. EK Generalinis sekretoriatas atlieka EAG sekretoriato funkcijas, susitikimai vyksta Briuselyje du kartus per metus, sprendimai priimami bendru sutarimu, EAG gali kurti darbo grupes.*⁵⁴ Visoms ET 2005 m. lapkričio 14 d. rekomendacijų B punkte nurodytoms prioritetinėms priemonėms įgyvendinti numatyta suburti po darbo grupę, iš kurių kiekvieną sudarytų 5–7 nariai ir grupės pirmininkas. Tokios grupės faktiškai ir buvo sudarytos. Vokietijos atstovas profesorius H. Weberis, archyvų saugojimo ir žalos jiems prevencijos darbo grupės vadovas, nurodė jo atstovaujamos darbo grupės veiklos gaires. Profesorius atkreipė dėmesį į tai, kad kuriant teisės aktus dėl archyvų apsaugos karo zonose turi būti įvertintas tarptautinių organizacijų (UNESCO) atliktas darbas ir laikomasi Hagos Konvencijos⁵⁵. Siekiant stiprinti Europos tarpdisciplininį bendradarbiavimą elektroninių dokumentų ir archyvų srityje aptarti MoReq taikymo ir plėtros poreikiai. Švedijos nacionalinis archyvaras T. Lidmanas nurodė priemones, kurios padėtų užkirsti kelią dokumentų ir archyvų vagystėms, ir pristatė atitinkamos darbo grupės detaliau nagrinėti pasirinktas temas: tai teisinė praktika, susijusi su pavogtos nuosavybės sugrąžinimu, prevencija ir turto sugrąžinimas, esamos situacijos analizė, parengiant ir ES nacionaliniams archyvams išsiunčiant atitinkamą klausimyną⁵⁶. EAG susitikimas truko tik keletą valandų, todėl aptarti tik esminiai veiklos organizavimo klausimai. Išskirtina tai, kad šio susitikimo metu aptarta veikla, įgyvendinant kiekvieną EK 2005 m. lapkričio 14 d. rekomendacijų B punkte nurodytą prioritetinę priemonę (atskirai pagal konkrečią priemonę vykdančią darbo grupę). Šiame posėdyje (ir vėliau iki 2011 m.) Lietuvos archyvų departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovavo generalinio direktoriaus pavaduotojas V. Domarkas.

cija ir EAG posėdis [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.archyvai.lt/lt/lvat/p64/dubline-airija-vyko-e4ke.html>>.

53 *The 28th conference of the European Board of National Archivists (EBNA) and the 15th meeting of the European Archives Group (EAG)* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014 m. sausio 31 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.archyvai.lt/en/news/the-28th-confer->

ence-p1m1.html>.

54 *First meeting of the European Archives group (EAG): Minutes* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 31 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/060428_minutes_en.pdf>.

55 Ten pat, p. 3.

56 Ten pat, Priedas Nr. 3.

Tų pačių metų gruodžio 8 d. Briuselyje įvyko ir antrasis EAG susitikimas, kurio metu nemažai dėmesio buvo skirta EAG ir EBNA ryšiams⁵⁷. Suomijos atstovas Jus- si Nuorteva atkreipė dėmesį į tai, kad pastaruosiuose EAG ir EBNA susitikimuose svarstyti klausimai iš esmės sutapo. Siūlyta svarstyti galimybę plėsti EAG kompetenciją (kad ji neapsiribotų tik EK 2005 m. lapkričio 14 d. rekomendacijų B punkte nurodytų penkių prioritetinių priemonių įgyvendinimu). Pareikšta nuomonė, kad EBNA mažiau formalus ir lankstesnis darinys. Tačiau atkreiptas dėmesys ir į tai, kad EAG veikia *tik metus ir veiklos metodą rasti sunku*. Vengrijos atstovo Lajos Kör- mendy nuomone, aptariamos grupės yra skirtingos: EBNA atstovaujama naciona- linių archyvarų ir veikia pasižymi aukštu intelektiniu lygiu, o EAG – atstovaujama ekspertų ir turi formuluoti konkrečius siūlymus⁵⁸. Susitikime aptarta 2006–2008 metų darbo programa ir darbo grupių, įgyvendinančių EK 2005 m. lapkričio 14 d. rekomendacijų B punkte nurodytas prioritetines priemones, atlikti veiksmai.

Briuselyje 2007 m. birželio 8 d. vykusiame 3-iajame EAG posėdyje aptarta sudarytų darbo grupių veikla. Kalbant apie pirmąją EK 2005 m. lapkričio 14 d. rekomendacijų B punkte nurodytą prioritetinę priemonę – saugojimas ir žalos archyvams prevencija Europoje – nurodyta, kad bus siekiama sukurti archyvų nelai- mių valdymo tinklą (angl. *a network for archival disaster management*). Atkreiptas dėmesys į klimato kaitos veiksnius, taip pat kokią įtaką nelaimės gali turėti skai- tmeninėms saugykloms ir kaip jos turėtų būti apsaugotos nuo vandens grėsmės⁵⁹. Antrosios prioritetinės priemonės – Europos tarpdisciplininio bendradarbiavimo elektroninių dokumentų ir archyvų srityje sustiprinimas – kontekste aptarta DLM veikla, MoReq peržiūra ir MoReq2 kūrimas. Šiame susitikime pristatytas archyvų interneto portalo projektas, aptarta galima portalo struktūra. Nemenko dėmesio sulaukė klausimyno dėl archyvų vagysčių rezultatų aptarimas, o tai vienas iš ati- tinkamos darbo grupės veiklos rezultatų. EK atstovai pristatė i2010 skaitmeni- nių bibliotekų iniciatyvas – bendro prieigos prie Europos kultūros paveldo taško⁶⁰ kūrimą. Buvo numatyti asmenys, rengsiantys EAG pažangos ataskaitos projektą. Toks projektas svarstytas 4-ajame EAG posėdyje 2007 m. gruodžio 6 d. Lisabono- je (Portugalija)⁶¹, kartu pateikta atnaujinta informacija apie darbo grupių veiklą. Minėta pažangos ataskaita patvirtinta 2008 m. birželio 6 d. vykusiame 5-ajame EAG susitikime⁶². Ataskaitos tam tikrose dalyse aptartas išaugęs Europos archy- vų bendradarbiavimas, 2005 m. lapkričio 14 d. ET rekomendacijų B punkte nu- rodytų prioritetinių priemonių vykdymas, nurodyti ateities iššūkiai ir išvados⁶³. Ataskaitoje teigiama, kad ES plėtra ir ET sprendimai archyvų srityje prisidėjo prie glaudesnio archyvų bendradarbiavimo. Archyvų saugojimo ir nelaimių prevencijos (pirmojo prioriteto veiksmas) darbo grupei vadovavo Vokietijos federalinio archy- vo, Europos archyvų internetinio portalo įsikūrimo ir priežiūros darbo grupei –

Ispanijos archyvų institucijų (trečiojo prioriteto veiksmas), archyvinių dokumentų vagysčių iš archyvų prevencijos priemonių (penktojo prioriteto veiksmas) darbo grupei – Švedijos nacionalinio archyvo atstovai. EAG glaudžiai bendradarbiavo su Europos skaitmeninės bibliotekos fondu, o DLM forumas sėkmingai organizavo tarpdalykinį archyvų, viešojo sektoriaus ir kitų organizacijų bendradarbiavimą elektroninių dokumentų valdymo srityje. Priėjus prie išvados, kad archyvų bendradarbiavimas per pastaruosius metus išaugo, EAG pateikė ir rekomendacijas ir vienoje iš jų nurodyta, kad EAG turėtų toliau kontroliuoti ir vadovauti nustatytų prioritetinių priemonių įgyvendinimui. EAG nurodė padariusi pažangą įgyvendinant visas penkias 2005 m. lapkričio 14 d. ET rekomendacijų B punkte nurodytas prioritetines priemones. Greta nurodytų atliktų darbų pasiūlyti ir tolesni išskirtų prioritetinių priemonių įgyvendinimo veiksmai: skatinti daugiau dėmesio skirti saugojimui ir žalos archyvams prevencijai (pvz., siekti priimti Europos dokumentų saugojimo, konservavimo ir restauravimo standartus⁶⁴), DLM forumui taikyti MoReq2 ir išversti šiuos reikalavimus į nacionalines kalbas. Aptarti Europos archyvų portalo internete (angl. *Archives Portal of Europe on the Internet*) sukūrimo ir palaikymo darbai, kartu pasiūlytos priemonės, kaip labiau apsaugoti archyvų dokumentus, kaip bendradarbiauti sugrąžinant pavogtus dokumentus. Kalbant apie galimus iššūkius, išskirta Viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo direktyva, kuriai kultūros ministrai pritarė 2003 m. lapkritį. Gausus tokios informacijos kiekis saugomas nacionaliniuose archyvuose, todėl archyvai buvo skatinami šia direktyva remtis teikdami dokumentų naudojimo paslaugas⁶⁵. Atsikaityje aptarti archyvuose saugomų dokumentų paieškos priemonių prieinamumo, pasitelkiant informacinių technologijų priemones, būdai. Prieita prie išvados,

57 *Second meeting of the European Archives group (EAG): Minutes* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 31 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/061208_minutes_en.pdf>.

58 Ten pat, p. 2.

59 *Third meeting of the European Archives group (EAG): Minutes* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 31 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/070608_minutes_en.pdf>.

60 Ten pat, p. 7.

61 *Fourth meeting of the European Archives group (EAG): Minutes* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/071206_

[minutes_en.pdf](#)>.

62 *Fifth meeting of the European Archives group (EAG): Minutes* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/080606_minutes_en.pdf>.

63 *Progress report to the Council on the implementation of Council recommendation (2005/835/EC) of 14 November 2005 on priority actions to increase cooperation in the field of archives in Europe* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st12/st12405-ad01.en08.pdf>>.

64 Ten pat, p. 9.

65 Ten pat, p. 18.

kad reikia keisti informacija apie archyvų dokumentų skaitmeninimo požiūrius, parengti archyvuose saugomų dokumentų skaitmeninimo ir skaitmenintų vaizdų pateikimo internetu rekomendacijas⁶⁶. Atkreiptas dėmesys ir į kintantį archyvaro vaidmenį, siūlyta steigti Europos archyvų ekspertų tinklą, kuriuo naudojantis būtų teikiama parama ir informacija vykdomiems projektams dėl minėtoje ataskaitoje nenurodytų prioritetinių veiksmų įgyvendinimo.

2009 m. sausio 30 d. Briuselyje vykusiame 6-ajame EAG susitikime⁶⁷ profesorius H. Weberis detaliau pristatė kuriamą nelaimių archyvuose prevencijos ir tokių nelaimių valdymo internetinį portalą, rengiamus šios srities mokymus. Nemenkas dėmesys buvo skirtas 2009 m. pradėtam vykdyti APEnet projektui. Aptartas EURONOMOS⁶⁸ projekto vykdymas ir svarstytos galimybės įkurti Europos archyvarų kompetencijos centrą. Tų pačių metų spalio 14 d. Švedijoje vykusiame 7-ajame EAG susitikime⁶⁹ aptarti ketinimai pradėti vykdyti archyvų nelaimių prevencijos ir valdymo programą internetu. 2010 m. gegužės 19 d. Madride (Ispanija) vykusiame 8-ajame posėdyje⁷⁰ nurodyta, kad pirmųjų APEnet projekto vykdymo metų rezultatai rodo didelį tokio projekto poreikį. Skaitmeninio dokumentų saugojimo ir besikeičiančio archyvų vaidmens darbo grupės vadovė Yvonne Bos nurodė, kad toliau darbo grupė dėmesį telks į kintantį archyvų vaidmenį ir visuomenei teikiamas paslaugas, ypač į tai, kaip archyvai galėtų būti nuolatiniai skaitmeninio dokumentų saugojimo partneriai⁷¹. 2010 m. lapkričio 19 d. Briuselyje (Belgija) 9-ajame EAG posėdyje⁷² aptarti nacionalinių archyvų apklausos dėl pakartotinio informacijos naudojimo rezultatai ir prieita prie išvados, kad ne vienoje šalyje nėra politikos, nusakančios, kaip įgyvendinti Viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo direktyvą⁷³. Išsakyta nuomonė, kad reikalinga bendra archyvų pozicija šios direktyvos atžvilgiu, nes nėra aišku, kokią archyvų saugomą informaciją laikyti viešojo sektoriaus informacija, kokią informaciją laikyti kultūrine preke (angl. *cultural goods*). Manyta, kad reikia rasti būdą, kaip minėta direktyva galėtų būti labiau pritaikyta archyvams. Taip pat aptarti atliktų apklausų (pvz., dėl skaitmeninių dokumentų saugojimo ir kintančio archyvarų vaidmens) rezultatai ir jų pagrindu numatyta parengti galutinius pranešimus.

Nemenko dėmesio sulaukė 2011 m. gegužės 11 d. Budapešte (Vengrija) vykusiame 10-ajame susitikime⁷⁴ Elisabeth Niggemann (Nyderlandų nacionalinė biblioteka) pristatytos rekomendacijos dėl Europos kultūros paveldo perkėlimo interaktyviai prieigai⁷⁵. Pabrėžta, kad kultūros paveldo objektus (kartu ir dokumentų) siekiama skaitmeninti ir vaizdus viešai prieigai pateikti naudojantis EUROPEANA suteikiamomis priemonėmis. Ne vienas nacionalinio archyvo vadovas pritarė tolesniam nacionalinių archyvų bendradarbiavimui su EUROPEANA ir galimybėms su šiuo tinklu susieti APEnet, tačiau išsakė būtinybę ir toliau plėtoti tik archyvams

skirtą portalą⁶⁶. Paminėtina, kad darbo grupių, sudarytų įgyvendinant EK 2005 m. lapkričio 14 d. rekomendacijų B punkte nurodytas prioritетines priemones, vadovai supažindino su parengtų pranešimų projektais, pristatyta ir Europos archyvų nelaimių valdymo tinklo (angl. *European Archival Network for Disaster Management (Euraned)*) interneto svetainė. Buvo aptartos galimos Skaitmeninės darbotvarkės Europai (angl. *Digital agenda for Europe*) sąsajos su archyvų veikla. 2011 m. spalio 7 d. Krokuvoje (Lenkija) vykusiame 11-ajame susitikime akcentuota, kad archyvai turi atskirti skaitmenintų dokumentų ir skaitmeniniais gimusių dokumentų (angl. *digital born*) saugojimą ir užtikrinti pastarųjų dokumentų išsaugojimui reikalingas lėšas⁶⁷. Kartu aptartas EK siūlymas pakeisti ET reglamentą dėl istorinių archyvų atvėrimo Europai⁶⁸. 2012 m. gegužės 30 d. Kopenhagoje (Danija) vykusiame 12-ajame EAG posėdyje⁶⁹ aptarti EK siekiai keisti dokumentus, reglamentuojančius

66 Ten pat, p. 20.

67 *Minutes of the sixth meeting of the European Archives group (EAG): Minutes* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/090130_cr_en.pdf>.

68 Euronomos (angl. *European archival legislation online*) – tai Tarptautinės archyvų tarybos iniciatyva sukurta interneto svetainė (<http://euronomos.ica.org>), kurioje pateikiama informacija apie teisines sistemas, susijusias su archyvais dokumentų valdymu EURBICA šalyse.

69 *Minutes of the seventh meeting of the European Archives group (EAG): Minutes* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/091014_cr_en.pdf>.

70 *Minutes of the eighth meeting of the European Archives group (EAG): Minutes* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/100519_cr_en.pdf>.

71 Ten pat, p. 4.

72 *Minutes of the 9th meeting of the European Archives group (EAG): Minutes* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/101119_cr_en.pdf>.

73 Ten pat, p.1.

74 *Minutes of the tenth meeting of the European Ar-*

chives group (EAG): Minutes [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/110511_minutes_en.pdf>.

75 2011 m. EK buvo pateiktas pranešimas „Naujasis renesansas: pranešimas apie Europos kultūros paveldo skaitmeninimą“. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/executivesummary/final_renaissace_lt.pdf>.

76 2011 m. vasarą buvo atlikti reikiami veiksmai, kad būtų gautas ES struktūrinių fondų finansavimas APEX projektui vykdyti. Šiame projekte dalyvauja ir Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba kartu su Lietuvos centriniu valstybės archyvu ir Lietuvos valstybės istorijos archyvu.

77 *Minutes of the eleventh meeting of the European Archives group (EAG): Minutes* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/111007_minutes_en.pdf>.

78 *Proposal for a Council Regulation amending Regulation (EEC/Euratom) No 354/83, as regards the deposit of the historical archives of the institutions at the European University Institute in Florence* [interaktyvus], p. 4 [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0456:FIN:EN:PDF>>.

79 *Joint meeting of the European Board of the*

duomenų apsaugą. Taip pat numatyta sudaryti darbo grupę tokio pobūdžio klausimams nagrinėti detaliau. EAG 13-ajame posėdyje, vykusiame 2012 m. spalio 12 d. Nikosijoje (Kipras), svarstyta kreipimosi į EK projektas, kuriame prašoma rengiant ES duomenų apsaugos reglamentą atkreipti dėmesį į archyvų poreikius⁸⁰. Pranešta, kad 2012 m. rugsėjo 21 d. EK patvirtino ir Ministrų Tarybai pateikė EAG pranešimą „Archyvai Europoje. Skaitmeninės eros problemų sprendimas“ (angl. *Archives in Europe. Facing the Challenges of the Digital Era*). Ataskaitoje prieita prie išvados, kad archyvų vaidmuo kinta, nes jie yra *modernios informacinės visuomenės dalyviai ir skaitmeninės informacijos grandinės dalis*, o skaitmeninis saugojimas ir prieigos prie skaitmeniniais gimusių dokumentų užtikrinimas – esminiai nacionalinių archyvų uždaviniai⁸¹. Taip pat prieita prie išvados, kad *archyvai turėtų aktyviau įsitraukti į valdžios veiklos procesų valdymą ne tik technologinėmis priemonėmis, bet ir kurdami naujas pačių archyvų ir jų sąsajų su valdžia vizijas*⁸². Šiame dokumente nurodytos sritys, kuriose archyvai mato glaudesnio bendradarbiavimo poreikį. Nacionaliniai archyvai bendradarbiaus, kad: sukurtų bendrą skaitmeninę darbotvarkę, kurioje Europos tikslai būtų susieti su nacionaliniais užmojais ir pastangomis, kad iki 2015 m. pateiktų internete pagrindinius šaltinius, padedančius piliečiams geriau suprasti istorinius šalių ir administracijų santykius ir Europos kūrimo kontekstą, o drauge ir nacionalinių kultūrų, tradicijų ir tapatybės įvairovę, visų valstybių narių didžiausius archyvų lobius, su svarbiausiais istoriniais įvykiais ir jubiliejais susijusius rinkinius, taip pat kad užtikrintų archyvavimo interesų (pavyzdžiui, išsaugojimo ir prieigos) derinimą su kitais interesais, kaip antai duomenų apsaugos užtikrinimu.⁸³

Greta išvadų, sprendimų pateiktos ir rekomendacijos, pavyzdžiui, *rengiant elektroninių dokumentų valdymo standartus, nacionaliniai archyvai ir valdžios institucijos turėtų būti partneriai*⁸⁴, dalytis elektroninių dokumentų perdavimo ir saugojimo gerąja praktika ir sprendimais. Rekomenduojama dalytis internetinių paslaugų standartais, archyvai skatinami bendradarbiauti, kad įveiktų kliūtis ir paskatintų aktyviau pakartotinai naudotis archyvų informacija, kartu ir dalytis skaitmeninio žinių, patirtimi ir taikomais metodais.

2013 m. balandžio 3 d. Dubline (Airija) vykusiame 14-ajame EAG posėdyje⁸⁵ toliau svarstyti ES duomenų apsaugos reglamento rengimo ir bendros archyvų pozicijos klausimai, kiti einamieji klausimai. 2013 m. spalio 9 d. Vilniuje (Lietuva) vyko 15-asis EAG susitikimas, kurio metu daugiau dėmesio buvo skirta pakartotinio viešosios informacijos naudojimo klausimams⁸⁶. Bendroje EBNA ir EAG sesijoje aptarti Europos istorinių archyvų saugojimo, ES naujo asmens duomenų apsaugos reglamentavimo ir archyvų klausimai, EK dokumentų valdymo praktikos aspektai bei ES archyvų srities tęstinių projektų įgyvendinimas. Kiti šios grupės susitikimai 2014 metais numatyti Graikijoje ir Italijoje.

Apibendrinant EAG veiklą būtų galima teigti, kad ši ekspertinio lygmens darbo grupė teikiamais siūlymais, sprendimų projektais prisideda prie archyvų politikos ES mastu formavimo, archyvų srities ES mastu reglamentavimo. Nors darbo grupės posėdžių trukmė nėra ilga (posėdis trunka keletą valandų), ji sugeba suburti darbo grupes ar kitus organizacinius darinius, kurie detaliau analizuoja konkrečius archyvų veiklos aspektus. Darbo grupės pasirinkti veiklos metodai leidžia jai laiku įsitraukti į ES teisėkūros procesą ir atstovauti dokumentų valdymo ir archyvų srities interesams.

Išvados

Išnagrinėjus ES institucijų priimtus dokumentus archyvų institucijų veiklos aspektu galima daryti išvadą, kad XXI a. pradžioje besiplečiant ES reaguota į poreikį glaudinti valstybių narių archyvų institucijų veiklą. Paskelbti pranešimai, rekomendacijos ar išvados ne tik apibendrina esamą archyvų institucijų padėtį, bet ir numatė konkrečius organizacinius darinius, kuriems bus pavesta koordinuoti bendradarbiavimą archyvų srityje (pvz., Europos archyvų grupė). Oficialiai buvo pripažinta ir EBNA reikšmė – ši taryba ir toliau dalyvauja glaudinant archyvų institucijų bendradarbiavimą ir sprendžiant bendrus uždavinius. Taip pat svarbu, kad buvo įvardytos glaudesnio bendradarbiavimo sritys ir iššūkiai.

DLM forumo, EBNA ir EAG vienas iš svarbiausių tikslų – organizaciniu, metodiniu lygmeniu koordinuoti archyvų institucijų veiklą ir glaudinti bendradarbiavimą. Šios institucijos tarpusavyje derina veiksmus, siekia efektyvių ir daugumai

National Archivists and the European archives group [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/120530_minutes_en.pdf>.

80 *Minutes of the Joint meeting of the European Board of the National Archivists and the European archives group* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/121012_minutes_en.pdf>.

81 Report from the Commission to the Council: Summary: European Archives Group: „Archives in Europe facing the Challenges of the Digital Era: A 2nd Progress Report to the Council [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0513:FIN:EN:PDF>>.

82 Ten pat, p. 5.

83 Ten pat, p. 6.

84 *Archives in Europe facing the Challenges of the Digital era: 2nd Progress Report to the Council* [interaktyvus], p. 15–16 [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2012:0263:FI:EN:PDF>>.

85 *European Board of the National Archivists / European Archives group: Draft Minutes* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/docs/eag/cr/130403_minutes_en.pdf>.

86 *The 28th conference of the European Board of National Archivists (EBNA) and the 15th meeting of the European Archives Group (EAG)* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.archyvai.lt/en/news/the-28th-conference-plm1.html>>.

tinkamų sprendimų. Tarptautiniu mastu vykdomi projektai (pvz., APEx projektas) prisideda prie archyvuose saugomų dokumentų aprašymo, informacijos keitimosi praktikos tarptautiniu mastu vienodinimo. Sudaromos tarptautinės darbo grupės, jų veiklos rezultatų viešas skelbimas (interneto svetainėse ar portaluose) užtikrina dalijimąsi ne tik sukauptomis žiniomis, bet ir gerąją praktika.

Svarbu tai, kad EAG kryptingai įgyvendino ET 2005 m. lapkričio 14 d. ET rekomendacijų B punkte nurodytas prioritetines priemones. Darytina prielaida, kad pasiekti rezultatai lėmė EAG sėkmę ir jos veikla neapsiribojo pirmaisiais trejais metais. EBNA susitikimuose pristatomos archyvų institucijų veiklos naujovės, geriausios praktikos pavyzdžiai, svarstomi galimi pasiūlymai EAG. DLM forumo susitikimuose formuojami dokumentų ir archyvų valdymo srities prioritetai ir kryptys, kurių gali laikytis ne tik ES valstybių narių atitinkamos institucijos ar organizacijos. DLM forumas kuria ir plėtoja MoReq2010, telkia ne tik dokumentų ar informacijos vadybininkus, bet ir informacinių technologijų specialistus, programinės įrangos kūrėjus, kurie vertina forumo organizuojamas platesnio masto konferencijas. Tikėtina, kad derindami tarpusavio veiksmus DLM forumas, EBNA ir EAG ir toliau prisidės prie ES valstybių narių archyvų institucijų geresnės veiklos procesų, metodikos kūrimo ir turės įtakos dokumentų ir archyvų srities sprendimams ES mastu, o tai itin svarbu veikiant dinamiškoje aplinkoje.

Vertinant Lietuvos archyvų institucijų atstovų dalyvavimą tektų pasakyti, kad iki 2011 m. EBNA ir EAG susitikimuose paprastai dalyvaudavo tik vienas Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovas, daugiau dalyvių vykdavo į DLM forumo platesnio masto konferencijas. Nuo 2011 m. Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba ir valstybės archyvai atstovaujami gausiau (EBNA ar EAG susitikimuose dalyvavo du trys ar daugiau atstovų). Tai galima sieti su Lietuvos rengimusi pirmininkauti ES Tarybai ir tuo, kad Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba buvo atsakinga už EBNA, EAG ir DLM forumo susitikimų, kaip neformalių ekspertinio lygmens susitikimų, organizavimą 2013 m. antrą pusmetį, taip pat siekiu plačiau atstovauti Lietuvai tokio pobūdžio institucijose.

Šaltiniai ir literatūra

1. *Archives in the European Union*: Report of the group of experts on the coordination of archives. 1st ed. Brussels–Luxembourg. 1994. 102 p. ISBN 92-826-8233-1.
2. *Archives in Europe facing the Challenges of the Digital era*: 2nd Progress Report to the Council [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2012:0263:FIN:EN:PDF>>. 2012, SWD(2012) 263 final. 19 p.
3. Council Conclusions of 17 June 1994 concerning greater cooperation in the field of archives. *Official Journal of the European Communities*, 1994, no. C 235/03, p. 1.

4. Council of the European Union – Council Resolution of 6 May 2003 on archives in the Member States. *Official Journal of the European Communities*, 2003, no. C 113/2, p. 2.
5. Council Recommendation of 14 November 2005 on priority actions to increase cooperation in the field of archives in Europe. *Official Journal of the European Union*, 2005, no. L 312/55, p. 2.
6. *DLM Forum Constitution* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://dlmforum.typepad.com/Constitution.pdf>>.
7. *European Archives Group* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/archival-policy/eur_arch_group/meetings_en.htm>.
8. *European Board of National Archivists* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ebna.eu/>>.
9. *Information Governance across Europe: our activities* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.dlmforum.eu/our-activities/4577433930>>.
10. *Komandiruotės ataskaita*. Vilnius: Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba, 2011 m. gegužės 16 d. Nr. V6-119. 2 p.
11. *Komandiruotės ataskaita*. Vilnius: Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba, 2011 m. spalio 10 d. Nr. V6-193. 2 p.
12. *Komandiruotės ataskaita*. Vilnius: Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba, 2011 m. gruodžio 19 d. Nr. V6-196. 2 p.
13. *Model requirements for the management of electronic records*. Bruxelles-Luxemburg, 2011. 128 p. ISBN 92-894-1290-9.
14. *Proceedings of the 1st DLM Forum Conference* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.moreq.info/index.php?option=com_jotloader&view=categories&cid=32_0d132c5c7de2da12613ef543cf08f11&Itemid=108&lang=en>.
15. *Proceedings of the DLM-Forum on electronic records European citizens and electronic information: the memory of the Information Society*. Brussels–Luxembourg, 2000. 385 p. ISBN 92-828-8806-1.
16. *Proceedings of the DLM-Forum* [interaktyvus], 2002 [žiūrėta 2014 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.project-consult.net/Files/DLM%20Conference%202002.pdf>>. Luxembourg, 2002. 442 p. ISBN 92-894-4415-0.
17. *Proceedings of the XV Conference* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bundesarchiv.de/imperia/md/content/stab/ebnaprot0407.pdf>>.
18. *Proposal for a Council Regulation amending Regulation (EEC/Euratom) No 354/83, as regards the deposit of the historical archives of the institutions at the European University Institute in Florence* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0456:FIN:EN:PDF>>. 2012, COM(2012) 456 final. 19 p.
19. *Progress report to the Council on the implementation of Council recommendation (2005/835/EC) of 14 November 2005 on priority actions to increase cooperation in the field of archives in Europe* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st12/st12405-ad01.en08.pdf>>.
20. *Report on archives in the enlarged European Union: increased archival cooperation in Europe: action plan*. Luxembourg, 2005. 189 p. ISBN: 92-79-00870-6.
21. Resolution of the Council and the Ministers of Culture meeting within the Council of 14 November 1991 on arrangements concerning archives. *Official Journal of the European Communities*, 1991, vol. 34, no. 91/C 314/2. 1 p. ISSN 0378-6986.
22. *Report from the Commission to the Council: Summary: European Archives Group: „Archives in Europe facing the Challenges of the Digital Era: A 2nd Progress Report to the Council* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0513:FIN:EN:PDF>>. 2012. COM(2012) 513 final. 7 p.

23. *The 28th conference of the European Board of National Archivists (EBNA) and the 15th meeting of the European Archives Group (EAG)* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.archyvai.lt/en/news/the-28th-conference-p1m1.html>>.
24. *IVth triennial conference* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.moreq.info/index.php?option=com_jotloader&view=categories&cid=30_80bc2eca720309c99c2a6b28a9400179&Itemid=106&lang=en>.
25. *Vth triennial conference* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.moreq.info/index.php?option=com_jotloader&view=categories&cid=8_583f98fcd12c1ea580097ba50b84244c&Itemid=75>.
26. *VIth triennial conference* [interaktyvus], Brussels, December 2011 [žiūrėta 2014 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.moreq.info/index.php?option=com_jotloader&view=categories&cid=44_d4a36895fa5c084447161f73dd8f43f8&Itemid=142&lang=en>.

ALIGNING THE ACTIVITIES OF ARCHIVAL INSTITUTIONS IN THE EUROPEAN UNION MEMBER STATES

Daiva Lukšaitė

Summary

This article reveals the work of DLM forum, the European Board of National Archivists and the European Archives Group. It also identifies issues concerning documents and the field of archives management as well as suggested ways of problem solving. The coordination of cooperation among the archives institutions in the EU plays a great role while forming the common policy of document and archives management as well as methods and practice applied by archives institutions. In this way the coordination contributes to both preservation of the European documentary heritage and a more transparent activity of archives institutions.

The article comes to the conclusion that at the turn of the 21st century in the aftermath of EU enlargement EU institutions reacted to the demand for tightening the archival activities of the EU member states. The European Archives Group was established in order to coordinate the cooperation in the field of archives. The importance of the European Board of National Archivists has been officially recognised and the Board goes on promoting the cooperation among archives institutions while solving common issues. It is also of great importance that the spheres and challenges have been pointed out on the initiative of the institutions themselves. DLM forum, EBNA and EAG align their actions and seek effective and appropriate solutions. International projects e.g. (APEX project) contributes to documents description kept in archives as well as to the equalization of international information exchange practice. International working groups have been made up, the public announcement of their activity results ensures timely sharing of both the accumulated knowledge as well as good practice.

Since 2011 the Office of the Chief Archivist of Lithuania as well as state archives, EBNA, EAG and DLM forum members have been represented at a larger scale and this might be related to the preparation for the Lithuanian presidency of the EU Council. The Office of the Chief Archivist of Lithuania was responsible for the meetings of EBNA, EAG and DLM forum which are considered to be informal expert meetings and were organised in the second half of 2013. The Office of the Chief Archivist of Lithuania also seeks a wider Lithuanian representation at such institutions.

Įteikta 2014 m. balandžio mėn.